

BIYÒCHÓK NAME

PUBLICACION CULTURAL EN LENGUA BRIBRI

AÑO 1-Nº 4 JUNIO DE 1978

ESCUELA DE FILOLOGIA . LINGÜISTICA Y LITERATURA - VICERRECTORIA DE ACCION SOCIAL

I' DÖR BIYÒ SA YÀMÍPA A

I' tã sa'r a' kî Biyòchókname apátke démãlẽ. Sa' kî i kiãna tö amú a'r sa' kî ayéjkuö apátké kítule sa' kîãmóie ayéjkuö i' yawök. A' wé kãwö tã' e' ké pregunta i' jütök sa' a' ayéjkuö kî:

1. ¿Lectura wé wa ba wöbatse kibíie?
2. ¿Ba wöbatsé i dióköl wa?
3. ¿Lectura wé wër ba wã bitsjẽ o wé kè wa ba wöbatse?
4. ¿Be' wa i wër tö biribiri kítã bua'ẽ ayéjkuö i' kî?
5. ¿Wé be'r ayéjkuö i' tã'?

A'r sa' kîãmé e' tã Sibör a' a' i apátãwëmî.

Sa' dirección dör:

Biyòchókname

Escuela de Filología

Universidad de Costa Rica

WÈS SE' BULÚAPA (GOBIERNOS) LEY-DÖR

Kã ulitãne wãkpa-kî sene bua'ẽ e' kiãnemî iãîãẽ. E'-kuyékî kã wãñerẽ sjwã'balapa tso' bulu'pa (gobiernos) bua'buã yulök e' iãrmã se' ulitãne sene bua'ẽ en bua'-wa ulitãne. Se' tso'mj e'-kî tãjẽ bulu'pa yõnã sãn ikuyãkî ikuyãkî. Wéwẽ-dör bua'ẽ, wéwẽ-dör sulüẽ; erẽ kè wé-dör yésyês icha e'-kuyékî kè se' ís-dör yésyês.

Se' kã (América) i'-kî kewe se' ditsöwö wöchaka è sãnemî kewe. Ie'pa manetẽ kã bánet ñne se'-r i-che hace 40.000 años ie'pa débitu sãnuk kã i'-kî. Wéwẽ-dör kã yõ tãjẽ e'-wösuk tãjẽ i-yõñerak sa-bulúie. Wéwẽ sene eãnas ayébale-ãmîk, njmã kalíwẽ-ãmîk enã iyi kua tke-ãmîk. Mîk sikuãpa débitu se' kã-ska e'-tã América wãñerẽ ie'pa-dör bulu'pa kú ikuyãkî ikuyãkî dö mil tsãtã.

Sikuãpa débitu ñne hace 500 años. E' ukökî ie'pa añî búkmî se' ditsöwö ulitãne-tã se' kã-kuyékî. E' ukökî sikuãpa débitu tãjẽ se' kã América-kî sãnuk, e'-wösuk e' kã-ska-tã España bulúipa bák se' kã ulitãne e' wókirie. Êrẽ kè bulu'pa dẽ' jẽ erẽ ie'pa -dör apẽ' ikuyãkî ese apátkẽ i-ley ujté chök.

Añjes Europawak ikuyãkî ese wöbãts se' kã-wa. Por ejemplo, se' ditsöwö sene kã kie ñne Estados Unidos e'-tã ingléswak añî búk. Wès España bulúipa e'kapẽ ie'pa ñe'-dör apẽ' apátkẽ i-ley ujté chök. Ês Estados Unidos apẽ' manetẽ Inglaterra enã Europa kã bánet wãkpa ese alõnemî. Ukökî apẽ' e'-dör i-stsẽ' tö bulu'pa tso' kãmîjẽ e' kè-wã i-sũne tö wès ie'pa wërîkẽ. E'-kuyékî ie'pa ujtõ ñnã tö ie'pa kãwõtã' êköl ie'pa wãkpa yawök bulu'ie.

Ie'pa añî búk dawás kúl e'-tã i-ulã dẽ' e' butsókö Inglaterra-tã. E' ukökî kã e' wókir bulubulúpa-dör ayéjkuö kit êt e' ie'pa-dör i-yéãt tö wès bulu'pa kè sãnuk e'-wösuk e' ie'pa-r i-yéãt tö wès se' ulitãne dalõiök ka.

Ñe' kã-ska-tã icha kã ulitãne bulúie tã'tke erẽ kè yì-wa i-ujchen tö wès bulu'pa ke kãñbalök enã kè yì-wã i-ujchen tö wès se' dalõiök ke.

Estados Unidos constitución kítẽ kewe e' ukökî e' úsãã' tãjẽ kã bánet wakpa-dör.

E' ukökî kã bak España ulã-a e' wãkpa añî búkmî añjes e' butsókö. Tãjẽ apẽ' du e'rök añî ppök. Icha Venezuela enã Méjico añî búkmî kewe. E' kã-ska-tã icha Centro América-dör kã êtk è. I-capital-dör Guatemala. E'rök España bulúie kalépa bak se' wókirie. Kewe icha êköl padre salvadoreño kie Matías Delgado e'-dör añî ppe ka'kamî España-tã. I' wãmbalẽne dawás 1811. E' ukökî icha si' êt-tã Nicaragua añî búkkã añjes España-tã. Añjes Honduraswak añî búkkã bulu' bua'buã-kuyékî. Erẽ kè yì ulã dẽ' i-ska.

Dawás 1821 ie'pa añî búk tãjẽ e' ukökî Méjico ulã dẽ' e' butsókö España-yökî. E'-dör Centro Américawakpa diché iẽ'mãlẽ. E'-kuyékî España bulúie kalé sérkẽ Guatemala e'-dör i-sýwa tö i wãmbalérkẽ e'-kuyékî ie'-dör i-wókirpa bulubulu ese dapãkã tãjẽ i-shýalóie. Ie'pa-r i-ujtẽ ché tãjẽ e' ukökî eköl Honduraswak kie José Cecilio del Valle e'-dör se' butsóoie êt ayéjkuö kit. Ayéjkuö e' kítẽ 15 de setiembre de 1821.

Mîk España-yökî ie'pa bútsalõne e' ukökî ie'pa aũtẽ bulu' kè tã'. E'-kuyékî España bulúie kalépa bak jã ie'pa wókirie dö mîk ie'pa wãkpa yõne bulu'ie éjkẽ.

E' ukökî dawás bök-tã Centroamérica bulúipa e' wõie'ka êt ley bulubulu ishtök, se'-r i-che, kã sakéi e'-ã. I sũmã ayéjkuö i' wa bua'ie e'-dör wé i-ché irir tö kè Centroaméricawak ísie-a kãwõtã' apẽ' tsuk yula'ie, e'-wösuk kè yì-a ie' tsẽnyuk yula'ie. Centroamérica-dör ujtẽ i'yé Estados Unidos, Rusia enã Brasil e'-yökî. Añjes e' kã-ska ie'pa-dör i-yé tö bulú balã tẽkẽ manãltẽ: Poder Legislativo (e'-dör ley yawekẽ), Poder Ejecutivo (e'-dör kã bulúie -presidente-) enã Poder Judicial (e'-dör iyi shý alẽkẽ). Ês se' bulúipa balã tẽ' tso' e' iãrmã wé el en-a i

Juan Mora Fernández dióköl (1824-1833). Ie'r jẽwak e' yõne kewe se' kã bulu'ie

wámbaláku e'-tá i-máñe kè-dör i-wámbalök i-kök.

Bérbér bérbér Centreaméricawakpa-dör i-bulúpa yö'mj i-wakpa wókir-wa wës i-kj i-kiäná e'kapë. Erë ie'pa bulúpa-dör i-ujtò ɛnà i-sén wës e' balà té' ikuyáki ikuyáki.

Se' ká-ska diputado yawèkë se' ulitànë-dör voto-wa. Ês añjes presidente yawèkë.

Panamá è presidente yawèkë diputado-dör.

Costa Rica, Nicaragua, Honduras, El Salvador ɛnà Guatemala ɛ'rök Corte Suprema de Justicia e' wókirpa (magistrados) yawèkë añjes diputado-dör voto-wa.

Panamá è presidente-dör magistrado yawèkë.

Se' ujté kibíie kítë Constitución-kj e'-dör:

1. Sèñe bua'è (libertad): Centreamérica kéi-kj se' ulitànë sérkë bua'è (ásë), kè yì káwötá' sa-kalòuk yula'ie.

2. Ên bike bua'è (libertad de conciencia): Se' ulitànë puede ɛ' yawök religiön wë-wa sa-wöbatse e' wákpaie. E' kè yènyuk ímá yì-á. Erë religiön e' kè káwötá' wòtkök ley-á.

3. Ên bikök bua'è: (libertad de pensamiento): Se' ulitànë puede ímá sa-én bikòkë e' chök o e' ishtök kè e' yènyuk ímá yì-á ni kè e'-kuyéki yì-á se' itò tènuk. Sólo mjk sö iyi sulúsi ishtéka e' è e'-tá i-wámbalérmj se'-ukö.

4. Kanëbalök bua'è (libertad de trabajo): Se' ulitànë puede kanëbalök wë sa-kj i-kiäná ɛ'rök. Erë sa-káwötá' kanëbalök wës ley-dör i-ajkàchèkë e'kapë.

5. Shakók ká bánët (libertad de tránsito): Se' ulitànë puede shakók wë sa-shakáku ɛ'rök (ásë) mjk kè ley-wá sa-yòkj i-wòkalònëwá e'-tá; ése wámbalérkë mjk se'-dör chakò apàtawëkë e'-tá o mjk se'-wá iyi sulúsi wámbalérule e'-tá.

6. Añj dapâyuk én bua'-wa (libertad de asociación y de reunión): Se' ulitànë puede añj dapâyuk iyi yulóie o iyi bua'buá ujté chíie wës ley-dör i-ajkàchèkë e'kapë. Añjes se' puede añj dapâyuk trato yawóie o wës sa-bulúpa kanëbalòkë e' ujté chíie. Ése wámbalèkë ulà wòchaka ɛnà én bua'-wa.

7. Se' iyi ayéjkuö (inviolabilidad de la correspondencia y los papeles privados): kè yì-á se' iyi ayéjkuö sùnuk éjka i-wák én-wa. Sólo mjk ley-dör i-ché e'-tá.

8. Se' ù kè kár tá' (inviolabilidad del domicilio): Se' ù-á se' sérkë e' kè kéwö amënë se' -wá e'-tá kè yì dökwa e'-á. Sólo policiapa puede shakókwa mjk ley-dör i-á káwö amé e'-tá. Añjes solo mjk iyi sulúsi wámbalënë o mjk apé' sulúsi yulórke e'-tá. Añjes se' döwamj apé' ù-á sin permiso ù wák alé tsátkök.

9. Se' iyi kè kár tá' (inviolabilidad de la propiedad privada): Kè yì-á kës se'-wá iyi tso' e' yènyuktsá se' ulà-á. Bulu' è e'-á i-wámbalérmj mjk se' iyi e' kiäná ulà-wa e'-tá. Mjk ês irir e'-tá bulu' káwötá' ká wák-á i-íyi apàtáuk bua'è kám i-yòttsá irir i-ulà-á e'-tá. Erë mjk añj ppe-kuyéki o dawë-kuyéki e'-tá bulu' káwötá' ká wák apàtáuk tsjkkë mälë.

10. Ley-kj-tá añjes se'-dör (igualdad ante la ley): Se' ulitànë-dör añjes ley-kj-tá wë se' sérkë is se' wák-dör ɛnà wës se' sɛn emá e'kapë.

11. Mjk ley yòná e'-tá kè se'-á yì-dör iyi sulúsi wámbalé' bak e' cástigànyuk mälë (irretroactividad de la ley).

12. Kè se'-á yì katànyuk àki: Mjk se' ajkà tènáká í alé-kuyéki e'-tá kè yì-á se' cástigànyuk hasta que tribunal-dör i-próbawé tó mðki irir. Bulu' káwötá' i-á káwö amuk ɛ' tsátkóie.

13. Sólo ley kítule e'-á se' cástigármj.

14. Wës ɛ' tsátkèkë: Se' puede Poder Judicial kók ɛ' tsátkök mjk bulu' alé o apé' wëse alé kè-dör se' iyi dalóie e'-kuyéki. Mjk bulu'-dör se' ká-kj carretera yawé tá kè ie'-wá se'-á i-kéwö kìnë e'-tá se' puede Poder Judicial-á ie' ajkàtök às se' iyi apàtáú irir (recurso de amparo).

15. Kè yì káwötá' wòtènyuk mjk kè i wámbalène i-wá. Mjk se' wòtènyú é, e'-tá káwö kìná Poder Judicial-á ɛ' yóttsa. Ése kièkë Habeas Corpus.

16. Mjk dawë-kuyéki o añj ppe o í alé-kuyéki ley kè kanëbalòky e'-tá bulu' káwötá' se' ulitànë-á i-biyòchök tó kè ley kanëbalòky e' iàrmá se' ulitànë-wá i-ujchëná.

AÑÓIE I

-À amj, inúköl amý ñá-á êtk wòshaki.

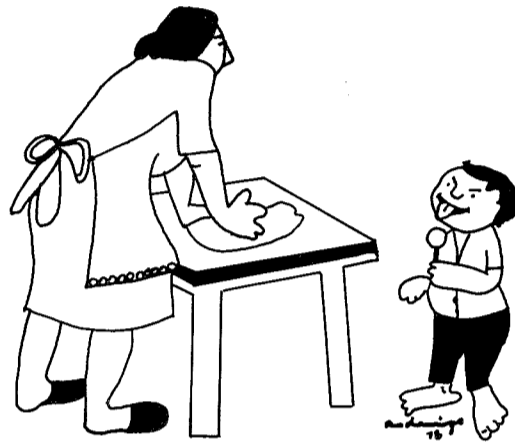
-¿Ikuyáki? ¿Wës bö ɛnjà buláme yö má-á i-amé e' wé?

-I-amétsá yö êköl wòkela-á.

-Ês ye'-kj i-kiäná, à aláala, ês amý ba-sén bua'è. I' má-inúköl.

Erë i-apàkò ñá-á, ¿inúköl i' sakà amékkë bö wòkela-á?

-Êkët, à amj, caramelo wàtawëkë irir e'-kuyéki.

II

Êtókicha êköl apé' kè-wá ká súrule ése chéwa en la capital, kè ie' én-á i-àñe tó wës ie' dómimälë wë hotel-á ie' kapòkêrö e'-á e'-kuyéki.

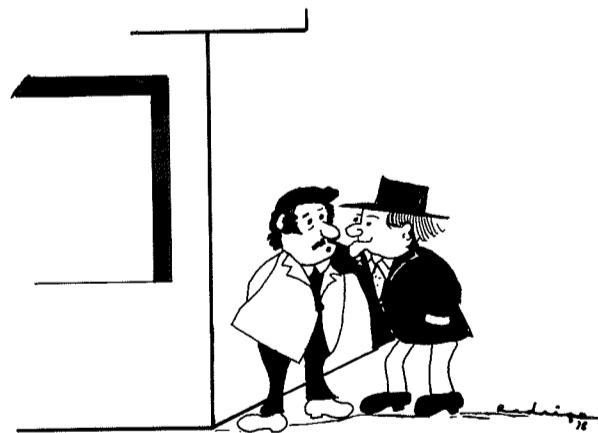
Ñêe êköl apé' dur e'-á ie'-r i-che:

-¿Be'-á ye'-á i-yérmj tó ñalà wë dòkë Hotel Estrella-á?

Ñé' e' èl-dör ie' ichàke:

-¿Wës ì de? ¿Ba-chówa?

-Aú, kè ye' ché'wa, hotel chówa.

RECETA

PATACONES (TSALÁ WÒSHAKI SHATÒNÁ)

Íyi ièkkë i-á ése:

tsalá áki bötöm erë aké

dí' tká' (taza) êt

kiò ɛnà dayè

Kéwe tsalá wòshchèkëalor, ukòkj i-balà tèkkë shakít shakít. Sartén-á kiò tèkkë shakàtane e' ukòkj i-amékkëká bö'-kj i-kukóie. Mjk kiò bâná-tá tsalá wólòm ñé' ièkkë i-á katúná erë kè i-kukèkúwá darêrè é i-apà tówëkë.

Se' káwötá' kéwe dí' diòbalök dayè-wa tká' êtk. E' ukòkj tsalá wòshaki ñé' shatòwëkë ulà ttó-wa êk êk séjka. Ukòkj dayè diò ñé'-á i-núwëkë, e' ukòkj ñé' e' i-kukèkëwá dá arie.

APÁUJTE

¿Wèş chakò shù yulèkè?

Se' káwõtá' íyi ulítanę katòk e' iàrmą se' chakà kǎnǎbale bua'è. Íyi ése—dör: verduras, legumbres, kàlwö, cereales (ikuò, arroz, avena), vaca tsu' diö, vaca tsu' chaka ęnų dakarô sja'wö. Chakò íse—dör bua'è se' chakà—ą tǎjè i—ą proteina, kiö, minerales, di', carbohidratos ęnų vitaminas e'—kųékj.

Se' chakà—kj vitamina wése alê kiárkę kibíie que i—mǎjè. Ańjës calcio, fósforo kiö ęnų proteina e' kiárkę i—kj tǎjè.

Ayéjkuö i'—kj chakò ęritsekę sa'—dör tsêè. Amų se'—dör chakò ése

katèkę nǎjè élke élke ęmą bua'è se' chakòkę.

Kéwe éltè (1) e'—ą tǎjè vitamina tso' bua'è se' wòbalá—ą, se' ajkuólit—ą ęnų se' nervio—ą.

Ańjës vitamina tso' i—ą bua'è se' apé' ióie ęnų calcio tso' i—ą bua'è se' akà—ą ęnų se' dichéwö—ą, ukòkj proteina tso' i—ą bua'è se' diché ióie.

Böyök éltè (2) e'—ą tǎjè vitamina ęnų calcio tso'.

Mǎńjâyök éltè (3) e'—ą carbohidratos tso' tǎjè, calcio, vitamina A bua'è se' wòbalá—ą ena se' ajkuólit—ą.

I—tkéyök éltè (4), sakęyök éltè (5), teryök éltè (6) ęnų i—kúlyök éltè (7) e'—ą tǎjè kiö (grasa), vitaminas, minerales ęnų proteínas tso' bua'è se' chakà ióie ęnų se' diché ióie.

Éyök éltè (1)	Böyök éltè (2)	Mǎńjâyök éltè (3)	Tkéyök éltè (4)	Sakęyök éltè (5)	Teryök éltè (6)	Kúlyök éltè (7)
Lechuga	Àsh ali	Papas	Vaca tsu'	Vaca chaka	Síkua	Mantequilla
Espinacas	Limón dulce	Ali'	diö	Kòchi chaka	kalóm katu	Margarina
Mostaza	Repollo	Rábano	Vaca tsu'	Dakarô	Harina	Kàl kie
Zanahoria	Shulé	Remolacha	chaka	chaka	Arroz	(manteca)
Tsalá	Alémyswö	Berenjena	Natilla	Njmǎ chaka	Ikuò	vegetal)
Chamų	Tomate	Zapallo	Vaca tsu'	Dayè—ą	Maicena	
Kalóm	Mandarina	Pepino	diö kié	íyiwak tso'	Avena	
Coliflor	Toronja	Alabà	Helados	ése		
Apì	Tsqáwö	Àtu	Soya àtu	Dakarô		
Àtu	Perejil	Saliröm		sja'wö		
tsipátsipa		Ñampí		Sawé chaka		
Alverjas				Buà chaka		
ęnų kàlwö				ęnų íyiwak		
mǎjè				éńņas ése		
tsipátsipa				chaka.		
o						
tsikirîrî						

TALI KIE SIKUÁIE "PEZ MARTILLO"

Íyiwak i'—dör talì éltè. Ie'—r wókir sulû se' katèkę.

Apé'pa krá tsǎtkök e'pa—dör i—apake tó mǎk i—ęn—ą ąńjè jpáku se'—tǎ ie' ę, wókalôwǎwǎ bér. Ukòkj bét i—bitúmǎshaka se'kj.

Íyiwak i' wókir wér martillo sǎ, i—wókir batà—dör böt e'—kųékj.

I—batà böt ę' i—wòbala tulur. E'—kųékj i—kásąwę węk i—mǎn e'—jkę ęnų i—tsǎ—jke tǎ ie' ę' wòtare bét mǎk i—tso' íyiwak ukųǎkj tötjyk.

I—bitsǎ—dör metro sakętöm. I—wókir shó dömǎ metro êt i—batà—ę dè ièt batà—ę.

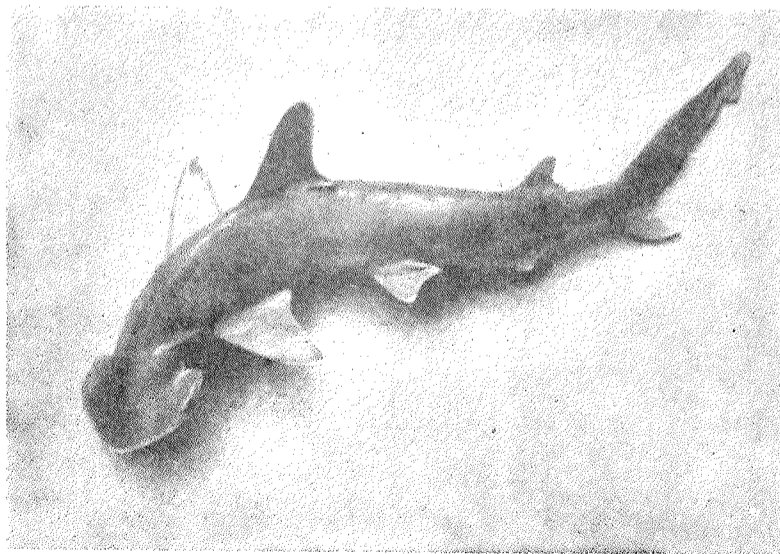
I—aláki alár tsakírķę bötókicha dawás êk—ą. I—alár tsakírķę dabòm tkéyök (40) mǎkalê.

Talì íse sęrkę wę dayè kè—dör balè e'—ą. Ańjës mǎkalê—tǎ i—mǎjǎ di'—kj.

Wésawa íyi wòńǎrkę (lata ês) e'—wa i—wòbatsö, e'—kųékj i—katé irir: ishų—ą íyi ése kúrķę mǎk i—shų biéttsa se'—dör e'—tǎ.

I—dichéwö kè—dör darêrê wés íyiwak ukųǎkj dichéwö ês, tóto irir. E' kie síkuáie "cartílagos".

I—apájkuö—dör dındí: se' kųnǎ ie'—ąmǎk e'—tǎ se' tèmǎj irir.

Talì íse kǎalástse sulû i—yík—wa. Apé tso' kǎmǎ, éré irir tsír, e' alástsé irir. E'—kųékj kè se' káwõtá' akuók dayè—ą mǎk se'—ą kàlwö tulur e'—tǎ.

ALFABETO BRIBRI
(BIRÌBIRI AYÉJKUÖ ISHTE)

Para escribir el bribri usamos las siguientes letras:

a, ǵ, b, ch, d, e, ë, ɛ, i, j, k, l, m, n, ñ, o, ɔ, ö, p, r, s, sh, t, tk, ts, u, ʉ, w, y.

Además usamos cuatro tildes: ` (grave), ´ (aguda), ˆ (circunfleja) ' (saltillo).

A continuación damos muestras del uso de las letras del alfabeto bribri:

- a: a' "ustedes", alá "trueno", akà "dientes"
- ǵ: kǵ "lugar", ñǵ "excremento", stsǵ "arena"
- b: be' "usted", bìk "cuántos", bêrie "grande"
- ch: chìchi "perro", chù "perdiz" chakò "comida"
- d: di' "agua", dók "llegar", dawás "año"
- e: e' "aquello", ie' "él", êk "uno"
- ë: abë "golondrina", apë "sangre", yë "papá"
- ɛ: sé "eso", mɛ "calabazo", ɛ' "allí"
- i: i' "esto", kibí "mayor", si' "mes"
- j: j' "gusano", tsj "espalda", bitsj "largo"
- j: ajó "ajá (afirmación)", ajkuö "piel, corteza", ajkò "boca"
- k: kàl "árbol", kú "piojo", kǵ "lugar"
- l: alà "hijo", alí "maduro, cocido", buáala "bonito"
- o: o' "hacha", só "cucaracha", kalóm "zapote mamey"
- ö: Sibò "Dios", ajkò "canasta", bö "leña"
- ɔ: kanò "bote", mò "nube", mòwö "ombligo"
- m: mǵmǵ "juguete", mɛ "calabazo", ǵmj "mamá"
- n: nǵj "danta", nǵmj "tigre", njmǵ "pez"
- ñ: jñǵ "tamal", ñjwe "de día", ñǵj "cachito venado"
- p: pulè "caracol de tierra", pú "gavilán", apó "tumba"
- r: butsurè "comadreja", kirè "lagartija", karòrò "pinto"
- s: se' "nosotros", sòk "sabana", si' "mes"
- sh: shò "ancho", shawá "guabina", shinù "pollito de tierra"
- t: to' "tos", tu' "ñame" tè "burra de montaña"
- tk: tkéi "cuatro", tkǵ "jicara, taza", tkabè "culebra"
- ts: tsiru' "cacao", tsjn "hule", tsǵkò "pelo"
- ʉ: ʉ' "olla", kú "piojo", batsʉ "colibrí"
- u: ù "casa", ku' "lengua", sulù "malo"
- w: wò "cara", wé "dónde", wa' "zorro hediondo"
- y: yàk "suegra", ye' "yo", yì "quién"
- ˆ: si' "mes", di' "agua", a' "ustedes"
- ' : kǵ "lugar", sé "eso", j' "gusano"
- ` : i' "qué", ù "casa", akà "dientes"
- ^ : ês "así", bitsj "largo", sulù "malo"

Guatusowak kabè êköl.
I dikì ǵ di' kie Rfo Frío wèna.

E' ukò-kj' icha bukè' sakà dè'mǵlɛ böwö éki balök erè icha kè
i-ulà dè' i-ska; icha aláköl sakà-dör ie' kalòâwǵmǵlɛ sakà búk sjǵë.
E'-tǵ icha aláköl-dör ie'-ǵ iche:

-¿Kè mǵ-wǵ icha ya-böwö akà mjñɛ?

Ñɛe icha ie'-dör aláköl jùte:

-Alòne icha kè ñǵ-wǵ i mjñɛ.

Erè icha ie' kǵchö. Ie'-wǵ icha böwö akà mj' e' kè ché irir. Mjk ie'
démǵlɛ wé-r ie' apàtké' böwö éki balök e'-sǵtǵ e'-ǵ ie'-r iche:

-Icha ba-dakó ya-kj' í' shǵ erè kè ba-dakók ya-kj' én sulu-wa.

Darèrèè icha aláköl-dör ya-ppe e'-kǵékj' kè ba-dakók ya-kj' én
sulu-wa.

Ukò-kj' icha bukè'-dör böwö tawéttsǵ. E' ukò-kj' icha sibò
ñɛ'-dör tkabè wólòm wòtke bö'ie e'-ǵ ie'-dör böwö akà ñɛ' tkéwǵ
ukò-kj' icha böwö bùtsǵkǵ tǵjè tǵjè.

Mjk ie' sǵwéwǵ sibò alákölíe-él-dör e' ukò-kj' iché irir:

-Tǵjè ya-sawànǵ ba-yòkj', icha bö ñǵ-ǵ iyé tò kè mǵ-wǵ i mjñɛ
erè jñɛ yò i-sǵwéwǵ tò ba-kǵchö.

E' jùté icha sibò êköl-dör:

-I' ukò-kj' icha se' ulitǵne íyi alòràè böwö-wa.

E'-kǵékj' icha se' ulitǵne íyi alòkɛ böwö-wa.

I-apàkéndak tò aláköl ñɛ'-dör akèchake sulüè e' kapòkɛ tər
i-bòjkö. Ñjwe-tǵ i-shakòkɛ kàl-kj' ês i-térkɛ akuók. Erè icha mj'k
i-dótkemǵlɛ tǵ i-da' yónǵmǵlɛ duládula. E'-tǵ se'-dör i-sǵwé-tǵ
i-wák-dör buáala sarùrùè wès ali' ékapè. Mjk icha i-tso' shakók-tǵ
i-wèna wès alákölpa búsi kǵm tsu'wö dòyar e' sùè. Erè icha kè ie'-r
yi-ǵ iche tò wès ie' ɛ' mǵnèjùkɛ; icha kè ie'-kj' i-kiànɛ tò se' ɛ' yawò
ês.

E'-tǵ icha i-ujtòròtke:

-Kè icha se' yònyk íes; i-mj'mj'rak akuók erè mj'k i-dótkemǵlɛ
e'-tǵ i-kǵwötǵ rak i-kalò kyk js-ki.

E' ukò-kj' icha ètókicha ie' tso' díba bǵyk e' dalé-wa díba
tènèttǵsǵ ie'-kj'. Tǵjè icha ie' ñǵnèwǵ e'-kǵékj' ie' ujtoànǵ:

-Íes icha bulékal se' ñǵndáè ýalè-kǵékj'.

Ês ie'-ukò i-wámbalène e' kǵéki se' ñǵwèkɛ díba-dör.

SIBÓPA ǸŃĴ BÚKKǵ (GUATUSOWAK SǪWǵ')

Ichéndak tò ètókicha íyiwak ulitǵne sibó ǸŃĴ búkkǵ. E'
ké-ska-tǵ icha kè yi-wǵ böwö tǵ'. Icha sibò êköl è, wák aláköl e' è
ulà-ǵ böwö tso'. Erè icha ie' kè-r böwö akák ǵmǵ yi-ǵ. Ie' ujtòkɛ tò
icha böwö-dör sibópa è-ǵ.

Ñɛe icha sibò êköl shakór bukè' yawök böwö éki balóie.

Mjk ie' bukè' yónǵ tǵ ie'-dör bukè'-ǵ iche:

-Be' dakó böwö éki balök, ukò-ki i-katòwa bö.

Ñɛe icha bukè' mj' ùùù; mj'k ie' dé ǵwǵk-tǵ aláköl ñɛ' ɛ' téwǵtke.
Ie' én bikòkɛ tò i-kapò tər erè mj'k ie' tso'tke böwö katókwa e'
dalé-wa aláköl tǵñǵkǵ ǵnèkǵ tǵjè;shóò! bukè' tso' ye' böwö katókwa.
Ukò-kj' icha ie'-r bukè' ppé sjǵë, ukò-kj' icha ie' daké bukè'-kj' kúk
kúk da'-dör böwö tawéttsǵmǵlɛ éjkè. Ukò-kj' icha ie'-r bukè'-kj'
mj'ljùchaka tkéttsǵ e'-wòsuk ie'-dör bukè'-ǵ iche:

-I' sùè icha bulékal se'-dör be'-kj' mj'ljùchaka tkèràè; icha kè
se'-dör ba-séwèpa.

E'-kǵékj' icha jñɛ se' ulitǵne kè-kj' bukè' kiar; e' kǵékj' icha
se'-dör bukè'-kj' mj'ljùchaka tkèkɛ.

DIRECTOR:
Lic. Adolfo Constenla Umaña

REDACCION Y TRADUCCIONES:
Francisco Pereira
Rito Morales Stuart

COORDINADOR:
Dr. Jack Wilson
Director Departamento de Lingüística

ASESORAS:
Dra. María Eugenia Bozzoli de Wille
Vicerrectora de Acción Social
Prof. Cecilia de Jirón
Jefe Divulgación Universitaria